

İnsan kaderin mahkûmu olmadığına diğer izahları:

1-“İmtihan Varsa İrade Vardır”

İnsan bu dünyaya **imtihan için** gönderilmiştir. İmtihan varsa **irade**, irade varsa **sorumluluk** vardır. Allah hayır ve şer yollarını göstermiş, fakat tercihi insana bırakmıştır. Kur'an açıkça bildirir: Doğru yolu seçen kendi lehine, sapmayı seçen kendi aleyhine seçmiş olur.

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ؟

De ki: “Ey insanlar! İşte size Rabbinizden hak geldi.

فَمَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ؟ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا؟

Artık kim doğru yola girerse, ancak kendisi için girer. Kim de saparsa ancak kendi aleyhine sapar.

Yunus Sûresi(10) 108. Ayet

Allah, insanın hangi yolu seçeceğini **ezelî ilmiyle bilir**; fakat bu bilgi seçimi doğurmaz. **İlim tercihe tabidir**, tercih ilme değil. Eğer seçim zorunlu olsaydı, ezeli bilginin imtihanla hiçbir anlamı kalmazdı.

2-“Suç Kaderin Değil, İradenin”

“Kaderin mahkûmuyum.” diyen bir insan, aynı suçu başkası işlediğinde **hiç kaderi hatırlar mı?** Hırsızlık yaptığında kader der; ama evine bir hırsız girse, “Kaderinde varmış, buyur al.” mı der?

Katil olduğunda kader der; ama biri çocuğuna kıysa, “Takdir-i ilâhîymiş.” diye sessiz mi kalır? Elbette kalmaz. Çünkü herkes bilir ki suç, **kaderin değil iradenin eseridir**.

Bu sözü söylemek sadece bir kaçış değildir; **hâşâ Allah’a zulüm isnat etmektir**. Zira zulmeden kader değil, **yanlış tercih ile insanın kendine zulmetmesidir**.

Allah'ın bilmesi, suçu mecbur kılmaz. Allah, kulun **hangi suçu işleyeceğini bildiği için yazar**; yazdığı için kul işlemez. Burada yazı, filin sebebi değil; **sonucudur**.

3-“Kader Zulüm Değildir”

İnsanı kaderin mahkûmu saymak, içinden çıkılmaz bir adaletsizliğe götürür. Eğer insan

mecbur olsaydı; hırsız kaderi yüzünden çalacak, katil kaderi yüzünden öldürecek. Bu ise teklif ve mesuliyeti ortadan kaldırır, Allah’a—hâşâ—zulüm isnat etmek olurdu.

Hâlbuki insan, ayağı bağlanıp denize atılan ve sonra “Kurtul!” denilen bir varlık değildir. “Ben kaderin mahkûmuyum.” diyerek günahını kadere yükleyen kişi, aslında suçu Allah’a havale etmektedir. Oysa Allah **adil-i mutlaktır** ve zulümden tamamen münezzehtir.

Kader Allah’ın fiilleri zorla yaptırdığı anlamına gelmez. Kader, **zorlayan bir kudret değil**, kuşatan bir ilimdir. Zulüm, kaderde değil; kaderi yanlış anlamaktadır.

4-“Tövbe Çağrısı İradenin İlanıdır”

Eğer insan kaderin mahkûmu olsaydı; iyiliği emretmek, kötülüğü yasaklamak anlamsız olurdu. İtaate mükâfat, isyana ceza vermek zulüm sayılırdı. Çünkü herkes mecburen kaderinin çizdiği yolda gidiyor olacaktı.

Bu durumda peygamber göndermek, kitap indirmek, nasihat etmek de manasızlaşır. Zira kaderinin mahkûmu olan bir insana öğüdün hiçbir faydası olmazdı.

Hâlbuki Kur’an, insanı defalarca **tövbeye çağırır**. Eğer günah mecburiyet olsaydı, tövbe daveti anlamsız olurdu. Demek ki insan mahkûm değil; **muhataptır**. Mecbur değil; **mesuldür**.

Tövbe çağrısı, insanın **geri dönme imkânına sahip olduğunu** gösterir. Allah, kulun tövbe edip etmeyeceğini ezelden bilir; fakat bu bilgi tövbeyi engellemez. **Bilmek kapıyı kapatmaz**, aksine açık olduğunu bildirir.

5-“İrade Dışı Hâllerde Sorumluluk Kalkar”

İnsanın kaderin mahkûmu olmadığına açık bir delili de şudur: **İrade dışı hâllerde mesuliyet kaldırılmıştır**. Delilik, bunaklık, unutkanlık, zorlama, hata ve yanılma gibi durumlarda insandan sorumluluk düşer. Çünkü bu fiiller, insanın **kendi tercihiyle** yapılmamıştır.

Eğer insan gerçekten kaderin mahkûmu olsaydı, böyle bir ayırımın hiçbir anlamı olmazdı. Herkes her hâlinde, akıllı-deli, isteyerek-zorlanarak fark etmeksizin mesul tutulurdu. Hâlbuki tutulmuyor. Bu da gösteriyor ki mesuliyet, **iradeye bağlıdır**.

Madem Allah zorlanana affediyor, unuttandan hesabı kaldırıyor; o hâlde “Benim kaderimi sen yazdın, niçin beni cezalandırıyorsun?” demek, hâşâ Allah’ın rahmetini ve adaletini suçlamak değil midir?

Allah, kulun **iradesinin devre dışı kaldığı fiilleri** bilse de bunları mesuliyet konusu yapmaz. Bu da gösterir ki ilim, cezalandıran değil; **ayırt edendir**. Mesuliyetin ölçüsü bilgi değil, tercihtir.

Demek Allah ezeli ilmiyle bilir, **zorlamaz**. İlim, fiilin sebebi değil; **şahididir**. Kader, mahkûmiyet değil; **imtihanın kaydır**.